

Порівняльний аналіз правового регулювання інтелектуальної власності в Україні та ЄС

Гутий Богдан Володимирович¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.12.2024	Освіта/Педагогіка	347.77

DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.15016346>

Анотація. Стаття досліджує питання правового регулювання інтелектуальної власності в Україні та в Європейському Союзі. Головна увага зосереджена на нормативно-правових актах, які регулюють особливості захисту інтелектуальної власності у вітчизняному та міжнародному просторі. Приділено увагу гармонізації законодавства України з європейськими стандартами, які продовжують діяти в рамках сучасних інтеграційних процесів. Дослідження зосереджується на питаннях спільних та відмінних рис в охороні авторського, патентного права, торговельних марок та їх географічних меж. Проведено аналіз механізмів правозастосування та захисту прав інтелектуальної власності, їх видів та особливостей здійснення. Okремо зосереджено увагу на викликах, з якими зіштовхується Україна в процесі адаптації законодавства до вимог ЄС. Okреслено перспективи подальшого розвитку нормативно-правової бази, спрямованої на захист інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації, зокрема у сфері авторського права, патентування інноваційних розробок та регулювання використання об'єктів інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Проаналізовано вплив новітніх технологій, таких як штучний інтелект на механізми захисту прав інтелектуальної власності.

У статті досліджуються питання боротьби з порушеннями інтелектуальних прав, зокрема механізми притягнення до відповідальності за порушення, судову практику та можливості позасудового врегулювання спорів щодо охоронюваних об'єктів. Особливо увага приділена необхідності посилення міжнародного співробітництва та участі України в європейських та світових спільнотах, які зосереджені на захисті інтелектуальної власності. Разом з тим, окреслено перспективи подальшого розвитку правової бази, спрямованої на захист інтелектуальної власності, а також можливості вдосконалення правозастосовних нормативних механізмів. Автори роблять висновок про необхідність подальшої інтеграції української системи захисту інтелектуальної власності у європейську правову систему для створення ефективних механізмів захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, штучний інтелект, правові механізми, авторство, гармонізація законодавства, міжнародні стандарти, судова практика.

¹ доктор ветеринарних наук, професор, завідувач кафедри гігієни, санітарії та загальної ветеринарної профілактики імені М. В. Демчука, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-5971-8776>.

Comparative analysis of legal regulation of intellectual property in Ukraine and the EU

Annotation. The article examines the issue of legal regulation of intellectual property in Ukraine and the European Union. The main attention is focused on the regulatory legal acts that regulate the features of intellectual property protection in the domestic and international space. Attention is paid to the harmonization of Ukrainian legislation with European standards, which continue to operate within the framework of modern integration processes. The study focuses on issues of common and distinctive features in the protection of copyright, patent law, trademarks and their geographical boundaries. An analysis of the mechanisms of law enforcement and protection of intellectual property rights, their types and features of implementation is conducted. Special attention is paid to the challenges that Ukraine faces in the process of adapting legislation to EU requirements. The article outlines the prospects for further development of the regulatory framework aimed at protecting intellectual property in the context of digital transformation, in particular in the field of copyright, patenting of innovative developments and regulating the use of intellectual property objects in the digital environment. The impact of new technologies, such as artificial intelligence and blockchain technology on the mechanisms for protecting intellectual property rights is analyzed.

The article examines the issues of combating violations of intellectual rights, in particular mechanisms for bringing to justice for violations, judicial practice and the possibilities of out-of-court settlement of disputes regarding protected objects. Particular attention is paid to the need to strengthen international cooperation and Ukraine's participation in European and world communities focused on the protection of intellectual property. At the same time, the prospects for further development of the legal framework aimed at protecting intellectual property are outlined, as well as the possibilities for improving law-enforcement regulatory mechanisms. The authors conclude that there is a need for further integration of the Ukrainian intellectual property protection system into the European legal system to create effective mechanisms for protecting the rights of intellectual property subjects.

Keywords: intellectual property, artificial intelligence, legal mechanisms, authorship, harmonization of legislation, international standards, case law.

Вступ

Постановка проблеми. Регулювання інтелектуальної власності в Україні проблема не нова, проте з кожним роком набуває все більшого значення в умовах євроінтеграції та посилення гармонізації законодавства з нормами ЄС. Відмінності у підходах до правового захисту інтелектуальної власності в Україні та ЄС формують основи для правозастосування, міжнародного співробітництва та ефективного розвитку інституту інтелектуальної власності. В рамках цього важливого значення набуває необхідність адаптації законодавства України до європейських стандартів, що відповідає сучасним вимогам захисту інтелектуальних прав. Загалом, йдеться про гармонізацію національних норм з директивами ЄС та міжнародними угодами, такими як Угода про асоціацію між Україною та ЄС, котра зобов'язує Україну поступово впроваджувати європейські правові стандарти у вітчизняний простір. Водночас, відмінності у правових підходах, механізмах захисту прав та способах правозастосування створюють складнощі у сфері бізнесу, міжнародних відносинах та інвестиційній привабливості. Актуальність порівняльного аналізу правового регулювання інтелектуальної власності в Україні та ЄС обумовлена забезпеченням вирішення цих проблем, удосконаленням національної правової системи та визначенням належного захисту інтелектуальних прав як в Україні так і за її межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання регулювання інтелектуальної власності в Україні та ЄС займалося чимало вітчизняних науковців.

Серед них необхідно вказати О. М. Боярчук [1], Р. Гмайнер та М. Гмайнер [2], А. А. Сіваш та К. Д. Шерстюк [6], О. С. Овечкіну [8], О. М. Тараненко [13], К. О. Зерова [14], І. Є. Якубівську [16] та інших. Однак незважаючи на розробленість, питання залишається відкритим і потребує доопрацювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Правовий аналіз регулювання інтелектуальної власності в Україні та ЄС містить низку аспектів, які залишаються невирішеними або потребують додаткового дослідження. Одним із них є недостатній поглиблений аналіз ефективності адаптації законодавства України до європейських стандартів у контексті захисту прав інтелектуальної власності. Дослідження визначених питань гальмує відсутність належного напрацювання та системного аналізу впливу гармонізації законодавства на механізми норм вітчизняного права в галузі інноваційної діяльності. Однією із цих причин – швидкий розвиток цифрових технологій та неактуальність традиційних підходів у сфері захисту прав інтелектуальної власності. В рамках євроінтеграційних процесів вирішення ключових аспектів є нагальним питанням, оскільки дозволяє оцінити ефективність правових інструментів та шляхи їх удосконалення, що має важливе значення для економічного розвитку ринку України та її місця на міжнародній арені інтелектуальної власності.

Окрім того, дослідження цих аспектів допоможе визначити юридичні та практичні бар'єри країни на шляху до євроінтеграції, а також встановити, яку роль матиме дослідження для бізнесу та інноваційної сфери в процесі адаптації вітчизняних норм до європейських стандартів. Робота в окресленому напрямку сприятиме розробці рекомендацій щодо вдосконалення національного законодавства та правозастосовної практики, що відповідає вимогам сучасного суспільства.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу правового регулювання інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі з метою виявлення спільних та відмінних аспектів гармонізації українського законодавства відповідно до європейських стандартів. Окрема увага приділяється ключовим сферам захисту прав інтелектуальної власності, механізмам правозастосування та можливим шляхам удосконалення національної нормативно-правової бази в контексті євроінтеграційних процесів.

Результати

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток інтернет-технологій значно вплинув на формування правового регулювання інтелектуальної власності у сфері програмного забезпечення. Зростання цифрової економіки призвело до необхідності створення ефективних механізмів захисту авторських прав на програмні продукти. У різних країнах, зокрема в Україні та ЄС, впроваджені та активно діють законодавчі акти, які врегульовують використання, ліцензування та захист продуктів інтелектуальної власності. Важливим аспектом залишається й боротьба з піратством та незаконним розповсюдженням цифрового контенту, а також низкою інших питань, які пов'язані із захистом інтелектуальної власності.

Вітчизняний дослідник О. М. Боярчук зазначає, що інтелектуальна власність є унікальним результатом людської діяльності та одним із ключових надбань розвиненої та демократичної держави. Сфера інтелектуальної власності нині перебуває в процесі динамічного розвитку, що супроводжується постійним удосконаленням законодавчих норм. Відбувається активний аналіз міжнародного досвіду та впровадження найкращих практик успішних країн для підвищення ефективності правового регулювання у цій галузі [1, с. 185].

Досліджуючи питання захисту інтелектуальної власності найперше необхідно з'ясувати, що ж таке інтелектуальна власність та до якої сфери відносин вона належить. Дослідники Р. Гмайнер та М. Гмайнер під поняттям «інтелектуальна власність» розуміє

унікальну власність серед інших факторів виробництва, оскільки вона є нематеріальною, має ознаки оригінальності, а отже існує на основі умов, визначених законодавством [2]. За визначенням Всесвітньої організації інтелектуальної власності, інтелектуальна власність охоплює результати творчої діяльності людського розуму. Вона містить винаходи у сфері мистецтва та літератури, символи, найменування, зображення, а також дизайнерські розробки, що застосовуються в комерційній діяльності [3].

Стаття 41 Конституції України [4] гарантує кожній особі право володіти, користуватися та розпоряджатися результатами своєї творчої та інтелектуальної діяльності, а також гарантує право приватної власності та його непорушність. Разом з тим, ст. 418 Цивільного кодексу України [5] визначає право інтелектуальної власності як право особи на результати інтелектуальної та творчої діяльності. Таким чином, інтелектуальна власність це категорія, яка потребує захисту в рамках законодавства, а будь які посягання на неї мати відповідну правову оцінку та тягнути за собою юридичну відповідальність.

Як слушно наголошують дослідники А. А. Сіваш та К. Д. Шерстюк, нині система охорони та управління інтелектуальною власністю є важливим та ефективним інструментом соціально-економічного розвитку країни, а разом з цим, і невід'ємною частиною процесу впровадження в Україні міжнародних стандартів захисту прав та інтересів власників інтелектуальної власності. Обравши європейський вектор розвитку та ставши на шлях євроінтеграції, Україна зобов'язується виконувати низку завдань, необхідних для вступу до Європейського Союзу. Одним із пріоритетних завдань у цьому процесі є вдосконалення правової системи охорони та захисту інтелектуальної власності. Отримання Україною статусу країни-кандидата на вступ до ЄС 23 червня 2022 року підсилює важливість цього питання, оскільки для набуття повноправного членства необхідно виконати низку зобов'язань, адаптувавши вітчизняне законодавство до європейських правових норм у сфері захисту інтелектуальної власності [6, с. 733].

В Європейському правовому просторі право інтелектуальної власності пройшло тривалий шлях становлення. На початку процесу європейської інтеграції у 1950-х роках держави-члени Європейської економічної спільноти не ставили перед собою завдання правової регламентації інтелектуальної власності. В підписаному у 1957 році Римському договорі термін «інтелектуальна власність» не згадується, оскільки головний напрямок цього документу – розробка економічних аспектів інтеграції. Разом з тим, у положеннях договору можна знайти окремі аспекти інтелектуальної власності, зокрема «про комерційну та промислову власність» в контексті обмеження свободи переміщення товарів. Стаття 30 консолідованої версії Договору про заснування Європейської спільноти вказує, що заборона кількісних обмежень на імпорту між державами-членами не втрачає можливості запровадження заборон чи обмежень на підставі захисту промислової та комерційної власності [7].

Подальший розвиток інтелектуальної власності в Європейському Союзі зосереджується на вдосконаленні правових механізмів захисту, усуненні територіальних обмежень та адаптації до сучасних технологічних викликів. ЄС активно працює над створенням єдиного ринку інтелектуальної власності, що включає гармонізацію патентного, авторського та торговельного права серед низки держав-членів. Особливу увагу ЄС приділяє цифровізації, боротьбі з піратством, захистом прав у сфері штучного інтелекту та регулюванню патентів на інноваційні технології.

У 2007 році глави держав ЄС підписали Лісабонський договір, який набрав чинності у грудні 2009 року. Зміст цього договору спрямований на підсилення демократичності, ефективності та дієвості інституційної системи ЄС. Разом з тим, його ухвалення сприяло розширенню компетенції ЄС в багатьох сферах, в тому числі й у сфері інтелектуальної

власності. В рамках цього з'явилася можливість усунення бар'єрів та обмежень у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Досліджуючи питання правового регулювання інтелектуальної власності варто зазначити, що перед ЄС за весь непростий шлях становлення захисту інтелектуальної власності поставало питання узгодження протиріч між правилами функціонування спільного ринку та обмеженнями, обумовленими «територіальністю» дії права на об'єкти інтелектуальної власності. Задля розв'язання визначеної проблеми ЄС розпочало роботу щодо уніфікації та зближення норм держав-членів ЄС. Ефективне та збалансоване функціонування спільного ринку залишається одним із ключових пріоритетів Європейського Союзу. Для підтримки його стабільності та розвитку проводиться масштабна робота, спрямована на гармонізацію приватного права держав-членів. Цей процес відбувається через ухвалення директив і регламентів, які сприяють уніфікації правових норм та забезпечують узгодженість законодавства в межах ЄС [8, с. 38].

В Україні, значний вплив на правове регулювання інтелектуальної власності підсилюється ратифікацією 16 вересня 2014 року Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [9]. В рамках цієї угоди Україна взяла на себе низку зобов'язань на зголосилася їх виконувати. Так, відповідно до Глави 9 Розділу IV передбачено ряд завдань у сфері захисту інтелектуальної власності, які в основному спрямовані на удосконалення та реформування основ захисту інтелектуальної власності. Стаття 157 Угоди [9] визначає:

а) спрощення процесу створення та комерційного використання інноваційних і творчих продуктів на території Сторін;

б) забезпечення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності».

Зважаючи на це, ключовим зобов'язанням України є приведення національної правової системи у відповідність до *acquis* ЄС. Однією з умов поглибленої співпраці України з країнами-членами ЄС є необхідність гармонізації та адаптації національного законодавства у відповідності до європейських правових норм. Цей процес формує важливі передумови для подальших етапів євроінтеграції, зокрема для набуття Україною членства в ЄС. Узгодження основних правових стандартів стане міцною основою для активної співпраці та ефективної інтеграції України до європейського простору.

Аналіз положень Угоди дозволяє виокремити низку нормативних актів ЄС, відповідно до яких здійснюється гармонізація українського законодавства, а також визначаються терміни виконання цієї роботи, включаючи як внесення змін, так і, в деяких випадках, повне реформування правової системи в певних сферах, пов'язаних із захистом інтелектуальної власності. Процес гармонізації охоплює широкий спектр питань і зобов'язань, а його реалізація не може зводитися лише до формального закріплення норм та рекомендацій. Фрагментарний та непослідовний підхід, що ґрунтується на механічному відтворенні законодавства ЄС, не забезпечить якісного правового регулювання та реального виконання взятих Україною зобов'язань. На основі вказаного, необхідно зазначити, що співпраця між Україною та ЄС у сфері захисту інтелектуальної власності триватиме й надалі. Цілком очевидно, що вдосконалення нормативно-правової бази в цьому питанні вплине на підвищення рівня правового захисту авторських та суміжних прав, сприяючи створенню належних умов для інноваційної діяльності. Крім того, гармонізація законодавства забезпечить посилення інвестиційної привабливості України та розвитку високотехнологічних галузей. Важливим аспектом співпраці стане ефективна боротьба з порушеннями прав інтелектуальної власності. Як наслідок, ці процеси стануть запорукою глибшої інтеграції України до європейського економічного простору та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

В рамках необхідності активізації інтеграційних процесів України у європейський простір питання подальшого реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності залишається відкритим. Надважливим кроком у цьому напрямку є розробка й ухвалення нової стратегії розвитку. Так, 16 грудня 2019 року на парламентських слуханнях Верховна Рада підтримала ініціативу щодо розробки Національної стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності на період 2020–2025 років. Попри те, що цей стратегічний документ був визначений як пріоритетний, його офіційне ухвалення та набуття юридично-обов'язкового статусу досі не відбулося. В процесі формування Стратегії було враховано низку визначальних підходів, закладені в програмі «Європа 2020», визначаючи ключові цілі та пріоритети ЄС, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності. Зокрема, було взято до уваги принципи розвитку Інноваційного союзу, Європейського дослідницького простору, а також механізми реалізації Програми цифрової трансформації для Європи [10].

Одним із напрямків захисту права інтелектуальної власності є штучний інтелект. Вітчизняний дослідник О. М. Тараненко зазначає, що на законодавчому рівні України поняття «штучний інтелект» визначено у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року № 1556-р. [11]. Відповідно до цього документу, штучний інтелект становить собою структуровану сукупність інформаційних технологій, яка дозволяє виконувати складні комплексні завдання за допомогою наукових методів дослідження та алгоритмів обробки інформації. Така система може як самостійно створювати, так і використовувати наявні бази знань, моделі ухвалення рішень і алгоритми роботи з інформацією. Разом з тим вона здатна визначати оптимальні способи досягнення поставлених цілей, що робить її важливим інструментом для розвитку сучасних технологій. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [12] визначає штучний інтелект як комп'ютерну програму. Відповідно до п. 26 статті 1 Закону, комп'ютерна програма визначається як сукупність інструкцій, представлених у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів або інших форм, які можуть зчитуватися комп'ютерними пристроями. Такі інструкції активують роботу пристрою для досягнення конкретної мети чи результату, охоплюючи операційні системи, прикладні програми та програмне забезпечення у вихідному або об'єктному кодах. Це свідчить про те, що законодавство фактично прирівнює штучний інтелект до програмного забезпечення, підпорядковуючи його відповідним правовим нормам [13, с. 186].

Вітчизняні науковці висловлювали різні думки щодо законодавчого врегулювання правового статусу об'єктів інтелектуальної власності, створених штучним інтелектом. Зокрема, К. Зеров виокремив шість наукових підходів до правової охорони таких об'єктів, серед яких:

- відсутність доцільності у наданні правової охорони об'єктам, створеним за допомогою комп'ютерних програм;
- дискусія щодо можливості або неможливості їхньої охорони авторським правом як оригінальних творів;
- розробка новітньої версії теорії фікції та надання системам штучного інтелекту спеціального правового статусу;
- захист окремих згенерованих об'єктів через механізм суміжних прав;
- застосування спеціального правового режиму для таких об'єктів у межах авторського права;
- використання права *sui generis* для забезпечення правової охорони згенерованих штучним інтелектом об'єктів [14, с. 29].

Науковець Д. Прилипко вважає, що надання штучному інтелекту статусу автора є дискусійним і не зовсім правильним рішенням, оскільки штучний інтелект не може самостійно користуватися авторськими правами чи захищати їх. Крім того, він не несе

відповідальності за можливу шкоду, завдану створеним ним об'єктом третім особам [15, с. 20].

Загалом, концепція правової охорони об'єктів, створених штучним інтелектом, за допомогою права особливого роду (*sui generis*) була закріплена в законодавстві України. Це відбулося в Законі України «Про авторське право і суміжні права». Зокрема, стаття 33 Закону передбачає право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, створені комп'ютерною програмою [16, с. 358].

Гармонізація правового регулювання інтелектуальної власності між Україною та ЄС є ключовим напрямом євроінтеграційних процесів. Вона передбачає поступове приведення національного законодавства у відповідність до *acquis* ЄС, що включає міжнародні договори, регламенти та директиви, які встановлюють єдині стандарти захисту прав інтелектуальної власності. Україна здійснює імплементацію цих норм шляхом ухвалення нових законодавчих актів, адаптації існуючих правових механізмів та створення відповідних інституційних структур. Важливим етапом у цьому процесі стало прийняття Закону України «Про авторське право і суміжні права» [12], який запроваджує сучасні підходи до охорони інтелектуальних прав, зокрема механізми *sui generis* для об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. Попри успіхи, гармонізація залишається викликом, оскільки потребує не лише змін у законодавстві, а й ефективного правозастосування, удосконалення судової практики та підвищення рівня правової культури. Подальше наближення до стандартів ЄС сприятиме посиленню правової захищеності авторів та інноваторів, а також інтеграції України до європейського ринку інтелектуальної власності.

Висновки

Отже, правове регулювання інтелектуальної власності в Україні перебуває у стані динамічних змін, спрямованих на гармонізацію з європейськими стандартами. Проведений аналіз свідчить про значні досягнення у сфері авторського права, патентного законодавства та захисту торговельних марок, проте залишаються виклики, пов'язані з ефективним правозастосуванням і боротьбою з порушеннями інтелектуальних прав. Подальший розвиток нормативно-правової бази має бути орієнтований на посилення механізмів захисту прав у цифровому середовищі, включаючи регулювання штучного інтелекту. Особливу увагу слід приділити впровадженню ефективних механізмів досудового врегулювання спорів та удосконаленню судової практики у сфері інтелектуальної власності. Подальші дослідження можуть зосереджуватися на розробці комплексних підходів до охорони прав інтелектуальної власності в умовах цифровізації, а також на вивченні міжнародного досвіду у сфері боротьби з піратством та нелегальним використанням об'єктів інтелектуальної власності. Важливим напрямом є аналіз економічного впливу охорони інтелектуальної власності на інноваційний розвиток держави та її конкурентоспроможність у глобальному просторі. Взаємодія з європейськими та міжнародними організаціями, які займаються захистом інтелектуальних прав, стане необхідною складовою інтеграції України у світовий ринок інновацій. Таким чином, подальші наукові розвідки повинні сприяти формуванню сучасної, ефективної та гнучкої системи захисту інтелектуальної власності в Україні.

Список використаних джерел

1. Боярчук О. М. Захист права інтелектуальної власності: особливості здійснення в Україні, США та країнах Європейського Союзу (Німеччина, Франція). *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 184 – 188. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/12/34.pdf>

2. Гмайнер Р., Гмайнер М. Заохочення внутрішніх інновацій шляхом захисту іноземної інтелектуальної власності. *Міжнародний огляд права та економіки*. 2021. URL:<https://doi.org/10.1016/j.irle.2021.106000>
3. Резюме Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності: Конвенція Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р. URL: https://www.wipo.int/treaties/en/convention/summary_wipo_convention.html
4. Конституція України від 28.06.1996№254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
6. Сіваш А. А., Шерстюк К. Д. Адаптація законодавства України у сфері інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. С. 731-734. URL:http://www.lsej.org.ua/4_2023/177.pdf
7. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) : Договір; ЄЕС від 25.03.1957. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_017 (дата звернення: 11.03.2025)
8. Овечкіна О.С. Гармонізація національного законодавства із правом Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності. *Право.ua*. 2017. № 2. С. 35–41. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pravo_2017_2_8
9. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
10. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Розпорядження КМУ від 01.06.2016 р. № 402-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-p#Text> (дата звернення: 08.03.2025).
11. Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року № 1556-р.
12. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 №2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
13. Тараненко О. М. Правове регулювання об'єктів інтелектуальної власності, створених штучним інтелектом: порівняльний аналіз зарубіжного та українського законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. №5, 2024. С. 184-187. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2024/44.pdf
14. Зеров К.О. Огляд теоретичних підходів щодо правової охорони об'єктів, згенерованих системами штучного інтелекту у сфері авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 6. С. 25–37.
15. Прилипко Д. Штучний інтелект та авторське право. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 2. С. 15–22.
16. Якубівський І.Є. Цивільно-правовий режим об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024 Серія ПРАВО. Вип. 82: Ч. 1. С. 355–361.